

§ I^а. — Химическо дѣйствіе.

Въздухъ-тъ ся прѣсачя лесно. Неговый кислородъ ся съединява естествено съ множество тѣла. Кога ся вмжкне въ тѣхъ, направля ги да горятъ; той дава рождѣніе на о́кыса или угара, что съставлява натрупваніето на ровката земя; съ водорода той става вода. Въ други обстоятелства той прави вторныты кислоты, които въ естеството водятъ прѣтъ отъ първа важность.

Кислородъ-тъ съставлява часть, подъ много видове, за веществото на животныты и на растеніята. Той храни въздѣханіето на едныты, той прѣдсѣда на изникнуваніето и развитіето за другыты, и, также слѣдъ смърть-та, като улеснява тлѣніето и прѣобрыщаніето на произведеніята отъ органическото царство, той е единъ отъ най-дѣйствителныты дѣятеле на живота. — Тѣй става непрѣстано едно голѣмо трѣбѣніе отъ тоязъ гасъ, и при това съразмѣрность-та му не прилича да намалява въ атмосферата. То е было дадено на растеніята, както щемъ видимъ нынѣ, да го подновявать.

Азотъ-тъ е единъ гасъ простъ както кислородъ-тъ, обаче дѣйствіята му върху изникнуваніето сѣ много по-малко опрѣдѣлены. Чловѣкъ е направиль да поникне и да вирѣе трѣва въ мѣста безъ него. Тѣй полагають изобщѣ, че той е повыше отрядѣнъ да умѣрява съ своето присищѣ яко голѣмото дѣйствіе на кислорода, може бы и на другыты хранителни гасове, отъ колкото да дѣйствува отъ само-себе. — Обаче той ся нахожда много у всичкыты животны, и хора знаять, че сѣществува въ голѣмъ брой растителны вещества.

Гасъ въглеродъ е слѣдствието отъ съединеніето на кислорода съ чистый въгленъ, или съ елемента на въглието. Той става всякой день въ атмосферата, нѣ само отъ възиданіето, отъ въвоняваніето, отъ гореніето и отъ въздѣханіето, обаче още и отъ естественото или искусствено тлѣніе на нѣкои минералны вещества. — Тойзъ гасъ не е свойственъ за въздѣханіе на животныты. Кога го има много у въздуха, той докарва завчясъ удавяніе. — Главното му опрѣдѣленіе е както ся види да спомага за храненіе на растеніята. — Прѣдъ толкосъ причины на произведѣніе, щяше бѣде отистина мжчно да найдемъ онызъ за саягаши-нето поглѣщаніе на *гасъ въглеродъ*, което става по врѣхнината на валяка, ако чловѣкъ не баше открьлъ что, подъ вліяніето на свѣтлината, него въздѣхашать и прѣсачать листовити органи на растеніята, които задѣржавать въглинѣтъ и испущать въ голѣма часть неговый кислородъ. Мы щемъ потѣрсимъ по-кжсно, кога говоримъ за храненіето на растеніята, да проникнемъ въ неговыты подрѣбности това явленіе, което е едно отъ най-важныты, не щѣ кажа само за изникнуваніето, обаче и за цѣло естество.

Кога остане за другыты гасове, които сѣ произведенія на непрѣжжнатото тлѣніе на тѣлата, и что нѣкой вижда, както